

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 27. februar 2026

FORLEGGERFORENINGENS HØRINGSSVAR TIL VERDIPRINSIPPER FOR RIMELIG BETALING FOR KUNSTNERISK ARBEID

Forleggerforeningen viser til Kulturdepartementets [høringsbrev av 24. november 2025](#) om forslag til verdiprinsipper for rimelig betaling for kunstnerisk arbeid¹.

Forleggerforeningen er en bransjeforening for norske forlag. Vi arbeider for å opprettholde og styrke forlagsbransjens kulturelle, rettslige og økonomiske rammevilkår, som er viktige virkemidler for å bevare og utvikle norsk språk og litteratur. Medlemsforlagene representerer rundt 85 prosent av norsk forlagsomsetning. Foreningen samarbeider tett med en rekke norske og internasjonale organisasjoner og institusjoner, og har utvalg for en rekke ulike fagområder. Forleggerforeningen forvalter og utvikler bokgruppene, bransjestatistikk og kollektivt avtaleverk med blant andre bokhandlere, forfattere, illustratører og oversettere.

Oppsummering

I dette høringssvaret har Forleggerforeningen disse innspillene til forslaget om verdiprinsipper for rimelig betaling for kunstnerisk arbeid:

- Rimelig betaling for kunstnerisk arbeid er viktig. Norske normalkontrakter for litteratur er unike og gir høyst sannsynlig norske forfattere de beste standardbetingelser i verden.
- For oppdrag utenfor normalkontrakt fastsettes vilkår i et marked styrt av tilbud og etterspørsel. I disse tilfellene er det full konkurranse mellom forlagene.
- Skal verdiprinsippene også omfatte statlig finansierte tilskuddsordninger til ikke-statlige aktører må skjevheter i eksisterende statlige ordninger for rimelig betaling rettes opp før nye ordninger opprettes.
- Verdiprinsipper for statlig finansiert kunst og kultur må ikke hindre at også ikke-statlige virksomheter og innbyggere etterspør kunst og kultur.
- Når en kunstner inngår en arbeidsavtale påvirkes kunstnerens økonomiske rettigheter til verk skapt i arbeidsforhold.

Om innføringen av verdiprinsipper for rimelig betaling for kunstnerisk arbeid

Forleggerforeningen mener det er viktig at kunstnerisk arbeid betales rimelig. Gjennom den mangeårige ordningen med standardkontrakter har Forleggerforeningens medlemmer forpliktet seg til nettopp dette.

Og i forarbeidene til bokloven anerkjenner Regjeringen både at norske forlag utgjør en grunnstamme i det litterære systemet gjennom å opprettholde kulturpolitiske idealer og mangfold, og også at norske forlag har tradisjon for å la økonomisk lønnsomme forfatterskap og sjangre subsidiere utgivelsene av smalere titler og forfatterskap.

Forleggerforeningen viser til at til tross for gode statlige ordninger for å sikre at det utgis bøker på norske forlag skrevet av norske forfattere på norsk språk for norske samfunnsforhold, finansieres likevel en stor del av det litterære økonomiske kretsløpet av markedet.

Det er derfor helt avgjørende for bærekraft og mangfold i norsk kunst og kultur at innføringen av verdiprinsipper for statlig finansiert kunst og kultur på samme tid sikrer at gode statlige ordninger ikke griper inn i eller hindrer at også innbyggere og andre virksomheter verdsetter kunst og kultur, etterspør dette og finner det verdt å betale for.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-av-verdiprinsipper-for-rimelig-betaling-for-kunstnerisk-arbeid/id3140749/>

Forleggerforeningen merker seg at verdiprinsippene ikke bare skal fungere som en veiledende standard for statlig finansierte kunst- og kulturinstitusjoner, men også for statlig finansierte tilskuddsordninger. Som vi gjør rede for i det videre mener Forleggerforeningen det er avgjørende at skjevheter som eksisterer i dagens statlige ordninger for rimelig betaling må rettes opp før nye slike ordninger opprettes.

Offentlig finansiering av etterlevelse av prinsippene (prinsipp 2 og 4) og betydningen av skriftlige kontrakter (prinsipp 5)

I verdiprinsippene foreslås det at statlig finansierte aktører har et særlig ansvar for å benytte beste praksis og etablerte standarder ved kontraktsinngåelser for betaling for kunstnerisk arbeid (punkt 2), og det foreslås at ved offentlig finansiering skal rimelig betaling ligge til grunn for budsjettering (punkt 4).

Forleggerforeningen støtter disse prinsippene, men vil samtidig understreke følgende:

Forfattere som utgir på forlag i Forleggerforeningen er sikret svært gode vilkår gjennom normalkontraktene

I Norge har Forleggerforeningen og skribentorganisasjoner i en årrekke hatt anledning til å forhandle om normalkontrakter. Ordningen har tjent norske opphavere og rettighetshavere godt i mange år og ble lovfestet med bokloven i 2023. Ordningen gir forfattere som er organisert i en forening som har inngått avtale om normalkontrakt rett til slik kontrakt, mens forlag som er med i Forleggerforeningen er pålagt å benytte denne kontrakten til alle forfattere som er organiserte hos en avtalepart.

Normalkontraktene er en solidarisk ordning som likebehandler forfattere, og samtidig er ressursbesparende for både forfatter og forlag fordi alle får de samme standardvilkårene. Den økonomiske risikoen forlagene tar ved utgivelser av smalere eller nye forfattere gjør forlagene økonomisk avhengig av utgivelser av større og bestselgende forfattere. Dagens normalkontrakter innebærer dermed en omfordeling av ressursene ved at forlagene har mulighet til å satse på nye forfattere. På denne måten er normalkontrakten både avgjørende for å gi forfattere like vilkår, men også for forlagenes konkurranseevne, og dermed evnen til å ivareta bredden.

Kulturdirektoratets oversendelse av utkast til verdiprinsipper bl.a. omtaler det østerrikske initiativet Fair Pay für Kultur, som er et rammeverk for rettferdig betaling for kultur for ulike kunstarter. Ordningen i Østerrike viser til en østerriksk normalkontrakt for litteratur. Men i motsetning til i Østerrike, og i andre land der normalkontrakter ikke angir størrelsen på honoraret, inneholder de norske normalkontraktene også bestemmelser om royaltysatser. Dagens eksisterende ordning med normalkontrakt for forfattere gir altså disse mer forutsigbare vilkår enn i land der normalkontraktene ikke har slike bestemmelser. Forleggerforeningen vil påpeke at våre normalkontrakter for litteratur er unike og høyst sannsynlig gir norske forfattere de beste standardbetingelser i verden.

Dagens statlige budsjettering har økt skjevheten i rimelig betaling for innkjøp av litteratur

Dagens finansieringsordning for statlig innkjøp av litteratur som skal sikre rimelig betaling har i de senere år fått en forsterket forskjellsbehandling av forfatter og forlag.

I de automatiske innkjøpsordningene påtar forlaget seg i utgangspunktet en vesentlig risiko fordi forlaget forplikter seg til å ta all risiko for titler som refuseres fra innkjøpsordningen når boken ikke har høy nok kunstnerisk kvalitet. Selv om forlag i de automatiske ordningene mister sitt eget honorar, må de likevel overta statens forpliktelser. I tillegg til royaltystemmelsene må forlaget derfor betale statlig fastsatt honorar til forfatteren, når boken er refusert av kvalitetsgrunner. I tillegg beholder staten eksemplarene av boken til utlån ute i bibliotekene selv om det ikke betales noe for innkjøpet.

Dette er en vesentlig risiko som forlagene er kjent med og selv velger å påta seg. Når de selektive innkjøpsordningene nå er endret slik at forlag som ikke kan påta seg slik risiko likevel kan melde på titler, er denne skjevheten i de automatiske ordningene akseptabel, selv om det like fullt kan virke urimelig at forfattere mottar fullt honorar når boken ikke holder mål kunstnerisk sett, og også at staten beholder og låner ut bøker som av kvalitetsgrunner er refusert fra innkjøp, i stedet for å sende dem i retur.

Men i tillegg til dette, er det de siste årene innført en ytterligere forskjellsbehandling som må opphøre.

Når titler kjøpes inn fordi de holder høyt kunstnerisk nivå, avkorter staten i noen av innkjøpsordningene ensidig det som er fastsatt som rimelig honorar til forlagene, mens forfatteren ikke opplever slik avkortning. Dette er begrunnet med underbudsjettering, men med ensidig effekt for forlagene. Forleggerforeningen skrev allerede i 2022 brev til Kulturdirektoratet om at den ensidige avkortningen av honorar til forleggerne de siste årene rammet forlagsøkonomien hardere enn forventet. Etter pandemien økte produksjonskostnadene for en typisk skjønnlitterær bok uten illustrasjoner med nær 60 prosent. Forleggerforeningen ba Kulturrådet ta denne ekstraordinært store og langvarige kostnadsøkningen i betraktning, når forlagenes honorar for kulturfondsbøker fastsettes. Ensidig avkortning av forlagene er likevel videreført.

At denne praksisen er videreført bryter etter vårt syn klart med anerkjennelsen av den veletablerte balansen i innkjøpsordningen, og det bryter også med forståelsen av at den ensidige avkortningen på forleggersiden skulle opphøre med økt finansiering.

Den eksterne, forskningsbaserte evalueringen av innkjøpsordningene for litteratur gjennomført for Kulturrådet i 2020 bekrefter at forlagenes betydning for å utvikle gode manus, bokprosjekter og forfatterskap med tiden har økt betydelig².

Når verdiprinsipp 4 foreslår at rimelig betaling skal ligge til grunn for budsjettering vil Forleggerforeningen for det første påpeke at slik budsjettering må føre til at statens avkortning av honorar opphører. Budsjettering for rimelig betaling for andre kunstuttrykk må derfor ikke gå på bekostning av behovet for budsjettering som retter opp den skjeve honorarpraksisen for innkjøp av litteratur, som de siste årene er budsjettet for lavt.

Om prinsipper for beste praksis

Forleggerforeningen støtter at det innføres verdiprinsipper for at staten skal yte rimelig betaling for kunstnerisk arbeid. Det er viktig at staten anerkjenner at kunst og kultur krever tilstrekkelig finansiering.

Som vi har bemerkt innledningsvis mener vi samtidig at det er viktig at statlige virkemidler ivaretar en god balanse mellom statlig og privat etterspørsel, og legger til rette for at også innbyggere og sivilsamfunnet ser verdien av kunst og kultur, mener dette er verdt å betale for, og etterspør dette.

Når det foreslås at det skal utvikles egne prinsipper for hva som er beste praksis for betaling av kunstnerisk arbeid er det derfor viktig at det er tydelig avgrenset at disse prinsippene skal gjelde for statlige aktører.

Forlag i Forleggerforeningen er forpliktet til å benytte fremforhandlede normalkontrakter når kunstneren er med i en skribentorganisasjon det er avtalt normalkontrakt med. Men samtidig konkurrerer forlagene på andre områder. Ved oppdrag utenfor normalkontrakt fastsettes vilkårene i et marked styrt av tilbud og etterspørsel. I disse tilfellene er det full konkurranse mellom forlagene.

² Logikker i strid, Kulturrådets virkemidler på litteraturfeltet, Fagbokforlaget/Norsk Kulturråd 2020 s. 176

Avtalen skal gjenspeile avtalepartenes reelle tilknytningsform (prinsipp 6)

Regjeringen foreslår et verdiprinsipp som skal sikre at avtalen gjenspeiler avtalepartenes reelle tilknytningsform. Begrepet falske næringsdrivende benyttes i høringen om tilfeller personer som kunne vært ansatt som arbeidstager tar oppdrag som selvstendige næringsdrivende.

På litteraturfeltet sikres forfattere og oversettere gjennom norske normalkontrakter standardvilkår som er svært gode i internasjonal sammenheng. Avtalen har en fordeling av gevinst og risiko der kunstneren får sin andel av inntektene kunsten skaper, samtidig som at kunstneren også tar risiko ved at royalty er knyttet til salg. Normalkontrakten har likevel samtidig sikringsbestemmelser som sikrer forfatteren et garantihonorar også ved lav etterspørsel. Forfatteren er opphaver av åndsverket, i normalkontrakten overdras forvaltningen av rettighetene til forlaget.

Norsk praksis der normalkontrakter også regulerer royaltysatser er også effektivt fordi det kraftig reduserer behovet for agenter som forhandler vilkår på forfatternes vegne, og gjennom sitt virke skal ha en andel av inntektene. Økt bruk av agenter fører derfor til at inntekter som på litteraturfeltet i all hovedsak fordeles mellom kunstner og forlag også skal deles med en ekstra aktør.

Forleggerforeningen støtter at arbeidstagerregler ikke skal omgås, men vil samtidig peke på følgende forhold knyttet til kunstneres virke, deres kunstneriske uavhengighet og deres rettigheter: Når kunstnere inngår avtaler der de gis rettigheter som arbeidstagere kan dette ikke bare påvirke deres uavhengighet som skapere av kunstneriske verk, men samtidig også deres økonomiske rettigheter til verk skapt i arbeidsforhold. Verdiprinsippene må ta høyde for dette.

Med hilsen
Den norske Forleggerforening

Trine Skei Grande (s)
direktør

VEDLEGG:

Kulturdirektoratets forslag til verdiprinsipper for rimelig betaling for kunstnerisk arbeid:

1. Kunsten er en nødvendig del av et godt og velfungerende samfunn: Kunst og kunstnere bidrar til frie uttrykk og ytringer, en levende demokratisk offentlighet og meningsfulle liv. Derfor skal de sikres rimelige vilkår.
2. Beste praksis (*) skal tilstrebes: Ved kontraktsinngåelser og betaling for kunstnerisk arbeid, skal beste praksis og etablerte standarder legges til grunn. Offentlig (statlig) finansierte aktører har et særlig ansvar.
3. Gratis arbeid er skjult og uønsket subsidiering: Alle former for kunstnerisk arbeid skal kompenseres rimelig, og betingelsene skal gjenspeile hele omfanget av det kunstneren forventes å levere.
4. Rimelig betaling skal ligge til grunn for budsjettering: Ved offentlig finansiering, enten via virksomheter eller tilskuddsordninger, skal rimelig betaling legges til grunn for budsjettering og gjennomføring.
5. Det skal inngås skriftlig kontrakt: Avtalen bør regulere alle relevante forhold slik som oppdragets art og omfang, bruk av verk, overdragelse av rettigheter og vederlag.
6. Riktig tilknytningsform skal avklares: Avtalen skal gjenspeile avtalepartenes reelle tilknytningsform. Falske næringsdrivende (**) skal unngås.
7. Samarbeid skal bygge på prinsippene for rimelig betaling: Oppdragsgivere som omfattes av disse prinsippene, skal sikre at leverandører og underleverandører også følger prinsippene.

Begrepsavklaring:

*) Beste praksis er en erfaringsbasert praksis eller framgangsmåte som rommer flere hensyn enn eksempelvis bruk av minstesatser, og kan derfor gi bedre resultater (det må utvikles egne prinsipper for beste praksis).

**): Falske næringsdrivende henspiller på at arbeidsgiveransvar omgås ved feilklassifisering av arbeidstakere til såkalte selvstendige næringsdrivende, selv om de er direkte underlagt oppdragsgiveren, og ofte er i et avhengighetsforhold.